

L'home que fug d'ell mateix / Pere Calonge / *Ex libris*

Kenzaburô Ôe

Una qüestió personal

Traducció d'Albert Nolla

Edicions de 1984, Barcelona, 2012

Quan Bird veu el cap embenat del seu fill, pensa en Apollinaire ferit al camp de batalla. Un nadó que s'hi descriu en termes monstruosos, a qui el metge es refereix com si fóra un objecte: “¿Vol veure-ho?”, li pregunta en dues o tres ocasions; i, davant dels temors de Bird, hi afegeix: “Té raó: si ho veu així de sobte, es quedarà parat. Jo també m'he sorprès en veure-ho sortir”. *Una qüestió personal*, però, no és una novel·la sobre aquest fill; i la paternitat pròpiament dita només hi apareix de manera tangencial. Ôe hi fa una dissecció d'algunes de les misèries de l'ésser humà a partir del personatge protagonista. Primer, caracteritzant-lo com un home, un professional i un marit fracassat, que té en el somni de viatjar a l'Àfrica l'única via d'escapament d'una mediocritat que —en el fons— habita en ell mateix. Però, també, i sobretot, enfrontant-lo al dilema del naixement d'un fill amb una greu deficiència mental, que el condemna a morir, o a dur —en el millor dels casos— una existència vegetal.

A la novel·la, li escau el tòpic: és un colp de puny a l'estómac; terrible, en alguns moments. Perquè hi ha brutalitat en Bird, com n'hi ha en aquells que l'envolten i en les coses que viu. L'autor necessita a penes un primer capítol —vint pàgines escasses— per tal de caracteritzar el personatge: un antiheroi que, més que viure, sembla deixar-se arrossegar per la vida. Frustrat professionalment, en part per culpa de l'alcohol (“un Robinson Crusoe borratxo”, hi podem llegir), fa classes en una acadèmia per intercessió del sogre. Frustrat en un matrimoni que considera “una gàbia”. I ara, també, frustrat com a pare. Un pare ple de banalitat i de covardia, que a la llibreria s'embadoca davant del mapa d'Àfrica de l'expositor mentre a la clínica la dona està a punt de parir el primer fill. Un naixement que ell ja tem com un llast, abans i tot de saber fins a quin punt l'acabarà d'enfonsar encara més en el fang en què viu.

Aquest és el plantejament, el punt de partida d'una novel·la que es pot llegir, en certa forma, com una odissea; i a Bird, com un Ulisses joycià que no busca res, sinó que fug: del nadó malalt, d'ell mateix i de la seua mediocritat. Una odissea que el mena a l'interior de la cova de la pròpia incapacitat; com qui cava “un forat de desesperació que no porta enlloc”, “un forat estèril, vergonyós i indecent”. Que el mena a la disjuntiva entre fugir del fill o deixar-lo morir. Una davallada als inferns, adobada amb alcohol i amb sexe sòrdid amb una antiga companya d'estudis. Un plantejament fins a cert punt existencialista; perquè, en bona mesura, és del compromís que s'hi parla: d'un Bird que pretén negar la realitat, evitar de comprometre's, eludir la responsabilitat. Una mena de falla moral en què també són ben presents els valors tradicionals de la societat

japonesa: les obligacions amb la família, sobretot; però també un determinat sentit de la justícia que justificaria les coses que li ocorren al protagonista.

Tot i aquest contingut d'alt voltatge moral, però, l'estil amb què se serveix és un autèntic plaer per als sentits. Una prosa exquisida que, lluny de ser merament funcional, combina a la perfecció la nuesa del contingut —incisiu i feridor— amb la poeticitat de la forma. Un estil que es recolza en recursos lírics, sovint agosarats, per descriure estats d'ànim, emocions i fantasmes personals. En l'ús d'imatges desconcertants, de metàfores o de comparacions que estiren al màxim —quan no trastoquen— els límits sensorials. És, sense dubte, un dels punts destacables de la novel·la, juntament amb la història que s'hi conta i les implicacions morals d'aquesta. I, en el tercer vèrtex del triangle, la construcció del personatge de Bird. Amoral, més que no immoral, les seues accions i les seues omissions generen en el lector un sentiment contradictori, de rebuig i de compassió a parts iguals. Pretén defugir la realitat, s'inhibeix, es planteja possibilitats terribles, és infidel: tot, mentre la dona i el fill passen per moments crucials. El lector, però, no pot arribar a odiar-lo, perquè tampoc no pot deixar de veure'l com una víctima indefensa. Un personatge difícil d'oblidar, en definitiva, per a una novel·la intensa, captivadora i implacable.